

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioannis Ionstoni|| Theatrvm|| Vniversale Omnivm|| Animalivm||
Qvadrpedvm

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLV.

VD18 90528808

Caput IV. De Tigride.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10966

medicando vires. Evonymus saxifragas herbas cum sanguine ad minuendos calculos miscet, Wekerus ex pinguedine unguentum ad eosdem pellendos componit. Crollius sal ex lapide et oculis cancri conficit. Unguis, qui est in dextro pede pro pollice contra convulsiones argento inclusus et appensus valet. Eosdem omnes cum corio exuri efficacissime in Carpatho insula tradunt. Hoc cinere potu proluvia virorum eiusdemque asperfu foemi-

Plin. M.N.
l. 28. c. 8.

narum libidines inhiberi, item pruritus corporum, urina stillicidia vesicae. Eadem et iugulorum dolori monstratur in remedio. Pellis Bononiae centum viginti libris venditur. Oppianus a magnitudine et parvitate eas distinguit sibi undique similes. In Italia duplex pellis ostenditur. Ampla, ad albedinem magis tendens, quae lupi Cervarii esse creditur, et rufa paulo minor, quam cati parti autumant.

Differen-
tiae.
Oppian.
Cynegal.

CAPUT IV.

De Tigride.

Nomen.

Nomen huic belluae a velocitate datum a Medis, qui tigrim sagittam vocant, putatur. Genere masculino Varro extulit, foeminino Plinius, invenies et Tigrides in plurali apud Philomelae auctorem. *Descriptio* Ad magnitudinem canis leporarii et ultra excrefcere, quidam putant, ad equi Nearchus. Vifa pellis, cuius longitudo quinque pedum mensuram superabat. *Oculos* habet splendore igneo micantes, *collum* breve, quale illis, quae pascendi gratia cervicem in terram non deiiciunt, *ungues* aduncos, *dentes* acutos, *pedes* multifidos. Magna ipsorum in Oriente et versus Austrum in India nempe intra Gangem et Hyphasin fluvios, in monte Caucafo Besingos Peninuleis vicinos, copia, ut male, in Hyrcania duntaxat haberi Poetae prodiderint. Inveniuntur et in Java, ubi propter ipsorum metum minus gummi beniuni colligitur, Bengala et montibus Peruanis. In Taprobana diuturna lucis usura frui nonnullis proditum. Omne animantium genus devorant. Elephantes saepe superant mulos pede apprehensos trahunt, oves, boves, canes, etc. laniant, nec ab hominibus temperant, haedorum tamen praecipue carnibus delectantur, tanta vero aviditate feruntur, ut viso animantis unius sanguine per totum cupiant

Locus.

Chorus.

ire pecus, ut apud Statium habetur. Omne genus foemininum esse, quod nulli mares capiantur, Tzetzes memoriae lapsi cum aliis opinio, ideo ex vento concipere prodiderunt. Fabulaea velocitate animalis apud veteres decantata origo, averfos congregi, et multos uno partu catulos edere certum, nec inter se duntaxat miscentur, sed et in canes exardescunt. Modum procreandi apud Aristotelem habes. Alligantur, inquit, canes locis desertis, per quae tigres versantur, et nisi tigris in luxuriam solvatur, lacerantur, sed cum desiderio veneris premitur, mitescit, quod Plinius, ut apud Aelianum est, ita protulit. E tigribus eos canes Indi volunt concipi, et ob id in filvis coitus tempore adligant foeminas. Primo et secundo foetu nimis feroces putant gigni, tertio demum educant. In India Occidentali nullam Hispanis vim facere, infestare Indos, in provincia Bambae, albos homines non attingere, nigros adoriri, immo homine albo et nigro simul dormientibus albo intacto nigrum corripere Linschottanus prodidit, an ad Sympathiam referri debeat, dubito, sed quod elephanto viso vehementer excandescant, quod bubalorum fimo pellantur, quod denique ad sonum tympani fere insaniant, et seipsos faucient, inter anti-

Stat. l. 8.

Tzetzes
Chil. 12.
c. 339.

Generatio.

Aelian. H.
N. l. 8. c. 1.

Aristot. H.
A. l. 8. c. 74.

Plin. H. N.
l. 8. c. 40.

Sympathia
et Antip
thia.

Balb. in
Hodegor.
c. 74.

antipathiae exempla refero. *Vox* ipfius proprie per rancatum exprimitur. Mutare et frendere, ira correptum fcilicet, Oppianus dixit. Velocitati tremendae et maxime, dum capitur eſſe, conſtanter a veteribus creditum. Totus enim, foetus, inquit Plinius qui ſemper numerofus eſt, ab inſidiante rapitur equo quam maxime pernicioſe, atque in recentem ſubinde transfertur. At ubi vacuum cubile reperit foeta, maribus enim non eſt cura ſobolis, fertur praeceps odore veſtigans. Raptor appropinquante fremitu, abiicit unum e catulis. Tollit illa morſum, et pondere etiam ocyor acta remeat, iterumque conſequitur, ac ſubinde, donec in navem reſſo inanis fertitas ſaevit in littore. Et haec veterum ſententia. Recentiores et ex his Bontius inter errores ponunt, quae de velocitate dicuntur. Quia haec fera tardigrada eſt, ac hominem, multo minus aliam feram, vix curſu aſſequeretur, hinc eſt, quod apri, tauri ſilveltres, cervi, ſagacius hoc animal odorantes eius unguis curſu facile eludant, ideoque in careſtis, ac inter virgulta latens circa flumina, quo praedictae ferae ad potum veniunt, ſaltu obliquo in aliquam earum fertur, non ſecus, ac felis in mures ac glires impetum faciunt, ſic etiam ex inſidiis hominem aggreditur, ac ſi, quod ſaepe fit, nimia cupidine praedae aberraverit in ſaltando, lente ac rugiens recedit, ſi quoque ab homine detectam ſe ſentiat, abibit, etc. haec Bontius, quo mortuo, multa quoque Exotica de plantis et animalibus interiſſe doleo. De caetero, ſobolis eſt amantiſſimi haec fera, ideo viſo homine protinus catulos transfert, ablatis, in obvium quodcunque crudeliter ſaevit, et rabie correpta perit. Eſt autem indomitae fere ſit crudelitatis, indulget tamen aliquando patientiam flagello, et Ovidius, obſequium Tigres domare dixit, et apud Senecam, Plin. H.N. 1.8. c. 11. 17. osculatur Tigrim ſuus cuſtos. Nec deſunt manuſactorum exempla. D. Augustus Q. Tubero, Fabio Max.

Coſſ. IV. Nonas Maias, theatri Marcelli dedicatione, tigrin primus omnium Romae oſtendit in cavea manuſactorum, D. vero Claudius ſimul quatuor. Sub Gordiano decem Romae viſae, in Triumpho Aureliano quatuor. Heliogabalus tigrides curru iunxit. Nunquam tamen feritatem exuunt, aliquando ſubmittunt, ſed cum minime expectaverimus, torvitata mitigata exaſperatur. Id Abdias Babylonius prodidit, nec ignotum, dum per urbem ad ſpectaculum ducuntur campanulis cingi, ut ſpectatores ab improviſo impetu ſibi caveant. Saepe nec catenis bene vincuntur. Succo Mandragorae vel opio inſtuporem coniciantur neceſſe eſt, ne per urbem deductae laedant. Poſterioribus huius ferae partibus in cibis Indos uſos, prioribus tanquam Phoebo ſacratis, quas verſus orientem ſolem attollere, ut aiunt abſtinuiſſe, Philoſtratus auctor eſt. Tota carne Congitanos veſci ab aliis ſeu muſtacibus, quod eorum eſu morte furioſa corripiantur, ideo edictis Principum cautum eſt, ne quis pellem illis carentem venum deferat, abſtinere, apud Linſchottanum legitur. Ledelma Hispanus bubula carne nihilo deteriore invenit. Ungues incolae Cerebari in corollis texunt, his redimitti, animoſiores ſe exiſtimant. De *Generibus* Tigridum, nihil fere apud veteres Auctores occurrit. Equidem refert ex Cteſia Pauſanias, eſſe apud Indos Manticora dictum an mal, cui triplex, dentium ſit in utraque maxilla ordo, miſſiles in cauda aculei, idque tigrim eſſe quidam opinantur. Strabo quoque ex Megathene reliquit, Tigrides apud Praſios dupla fere ad leonem magnitudine eſſe, quis tamen quaero id de Tigride ſumendum probaverit. Apud recentiores tamen aliquot illarum *differentiae* occurrunt, quoad molem, furorem, et ſpeciem. Vulgaris, inquit Nierembergius noſtris eſt maior, huic alia ſimilis, quae quia minor, ab Indis *tlaco ocelott*, id eſt parva tigris nuncupatur, maculis nigris et fulcis conſcripta, non pallidis et candentibus, ut aliis communes ſunt. Peruani,

Plerusq. 1.2. Hieroglyph. Oppian. Cynege. Plin. H.N. 1.8. c. 18. Different. ac. Oppian. Cynege. Plin. H.N. 1.8. c. 18. Bontius de Med. Ind. p. 13. Aelian. H. N. 1.8. c. 1. Aristot. H. A. 1.8. c. 74. Plin. H.N. 1.8. c. 40. Sympathia. Antipathia. Balb. in Fodopos. 34.

Capitol. in eod. Vopisc. in eod. 1. 6. Hiſt. Apoſtol. Thevet. Coſmogr. T. 2. 1. 19. Petr. Viſor. v. a. riar. lect. 4. c. 3. Philoſtr. 1. vita Apollon. Petr. Marſyr. Decad. 3. 1. 1. Strabo Geogr. 1. 15. Nieremberg. Hiſt. Exot. 1. 9. c. 15.

Peruani, ut Garcilassus putat, tigridem vocant Uturuncu, nam, quod Ioseph Acoffa dixit, urfos dici aboronocos, corrupta nonnihil ab Hispanis voce, non ita exploratum censet, Veumari enim ursus dicitur. Ferociores sunt leonibus, a vide Indos quaerunt, etiam in domibus et casis, et nisi constanter fores sint clausae, clanculum ingrediuntur, et correptum aliquem barbarum mordicus deferunt, non secus, ac felis murem, nec adversus illas arbores asyla, quas ascendunt ut illinc deliciant fugientem et lacerent. In expeditione Fedremani quaedam tigris cohortem militum aggressa, in medio omnium dilaceravit Hispanum unum, tres Indos, tutaque et impunis evasit. Nihilominus tanta feritas elumbatur, si vel baculo circa renes caedatur, languet et vincitur, non alia via patet victoriae. Nulla alia fera magis timetur Indis Occidentalibus immo in veneratione est. Daemon illis saepissime specie tigridis loquebatur. Ungues venenati creduntur, nunquam reparatur plaga ex illis. Iam post introductum Evangelium reverentiam immo timorem huius ferae amisit barbaries. Capitur laqueis, alicubi muscipulis. In Bengala ferocissima invenitur, et contumacis odii, usque ad triginta milliaria insequitur per littora navim, qua aufugit laesor. Obviis praeterea quibuscunque hominibus et feris atrox. Praevenit natura tantam pestem. Comitatur tigrim aliud animalculum, quod ad siduo latratu illam indicat, quo audito ferae aliae recedunt, aut conduntur homines fugiunt. Sunt illae tigrides humanae carnis avidissimae, avidiores Nigritarum, quos internoscunt navium, si quam in ora perspexerint, per viginti leucas cursitando prosequi solent, ut si quis in terram exscenderit, devorent. De nocte in naves insiliunt, ut incautos navicularios opprimant. Referam huius exemplum memoratu dignum, quod accidit interim dum nostri in Bengala agerent. Aethiops quidam servus cum somniasset a tigride se abre-

ptum, sequenti nocte sub navis, qua vehebatur, prora se abscondit. Rogatus a Domino causam, somnium nocturnum enarrat, cuius veritatem illa ipsa nocte eventus probavit, omnibus enim dormientibus, tigris in navim insiliens, caeterisque, qui plus, quam triginta in navi iacebant, intactis, de sub prora miseri Aethiopsis apprehendit latus, et abripuit. Felicius alterius fors fuit, sed divina protecti providentia. Hic cum haud procul in navi ageret a littore, a tergo hinc eum tigris, ab aqua e flumine illinc crocodilus invadit, sed audi casum: Tigris, ut adversarium praeverteret, praedamque extorqueret, nimia velocitate ultra hominem delata, et in navis latus impacta in crocodili fauces incidit, hoc modo evasit. Dicitur nequit, quantopere Bengalani tigridum rabiem metuunt, hinc variis e nominibus nuncupant, veriti, ne si proprio dicerent nomine, continuo dilacerentur. In Brasilia magna tigridum vis, quae famelicae horribili possent velocitate, tremendis viribus. Eaedem pastae tanta dicuntur esse ignavia, ut a gregariis etiam canibus confestim in fugam agantur. Non homines tantum perdit gula. In nova Hispania speculatur ex arboribus ad ripas fluminum crocodilos, inde desiliit et incautos occidit. Aliquando non minore iactura a tigride Indica infesta Darien fuit, quam olim a fero leone Nemea, et a rapido apro Calydonia, ut Petrus Martyr narrat. Integro namque semestri noctum a iunt exactam fuisse, nullam indemnem, quin vel iuveneam aut equum, canem aut porcum, intra vici ipsius vias interfecerit. Armenta gregesque iam minuebantur, immo et minime tuto referunt, domo exiisse quencquam, eo tempore praecipue, quando catulos alebat, tunc namque adoriebatur et homines, fame urgente catulorum, si homines prius occurrebant, quam brutum animal. Necessitate cogente tandem ars inventa est, qua tanti sanguinis poenas lueret. Exploratis quippe angustiis semitarum, quibus

quibus e cavernarum latebris ad praedam noctu prodire solebat, excavata ibi scrobe aliqua, cratibus et aggesta terra levi superstratis, fallaciam occultarunt Indi. Veniens incautus, mas quidem erat, tigris decidit in foveam, et sudibus acutis in scrobis fundo defixis inhaesit. Saxis tum ingentibus ex fossae margine in eum sudibus infixum deiectis, peremptus est. In mille assulas, et mille frustula fixa dextra directas hastas, et ab alto iaculatas dirumpebat. Semianimis et exanguis formidine replebat intuentes, quid solutus et incolumis fecisset? Ioannes quidam Ledesma Hispalensis, Vaschi Nunnes amicus et laborum socius, de tigride illo se comedisse fassus est, bovinaque carne nihilo deteriorem esse retulit. Unde tigridem esse dicant, interrogati, qui nunquam tigridem viderant, respondent, a maculis, a feritate, a dexteritate, signisque aliis ab Auctoribus datis tigrim ar-

bitrari, cum et pardos et pantheras maculatos ex ipsis plerique se vidisse praedicent. Tigride mare perempto montes versus vestigia ipsius secuti, antrum, coniugale ipsius domicilium adeunt, duos absente genitrice catulos uberibus adhuc matris indigos auferunt. Mutato consilio, quo grandiusculos affectos in Hispaniam post haec mitterent, ferreis catenis diligenter in colla compositis, ad maternum antrum parvulos reportant a matre lactandos. Post paucos inde dies regressi ad speluncam, nec catulos reperientes, credebant eos a matre in frustra praerabie dilaceratos ablatoque, ne quispiam eis frueretur. Asserebant namque, solvi e catenis nullo pacto potuisse vivos. Pellis peremptae tigridis ad Hispaniolam, siccis herbis et culmo facta missa est ad Admirantum et Primores. Plura de his vide apud eundem Nieremberg. et Marcgr. H. B.

l. 6. c. 10.

CAPUT V.

De Urso.

Nomen

Ursus, vel ab urgendo, quod impellendo tum homines, tum caeteros animantes prostrat, vel quasi orsus, quod ore suo formet foetus, seu quod in ventre orsus, extra ventrem linctu compleatur, vel quasi sursum, quia horret pilis, et *δασύτριχος* est, Latinis dictus est. Graeci *ἀρκτος*, vel ab *ἀρκῶ* propulso, quod ad iniurias propulsandas anterioribus pedibus valeat, vel ab *ἀρκέομαι*, quod sine externo alimento hiemem transigat, vocavere. Quantum ad rationem externarum partium: *Corpus* eicrassum, et vix mobile, semper crescere quidam affirmant, inventosque longitudine quinque cubitorum, latitudinis tantae, ut quodlibet vel bovis tergus vinceret, talemque Maximiliano Imperatori in Thermis Badensibus oblatum. *Pellis* ei spissa et villosa, *dentes* ferrati et penitus reconditi. *Os* longum, *celeris oculi*, *pedes* manibus similes, in brachiisque et

lumbis maxima vis, unde interdum posticis pedibus insunt, *cauda* diminuta, *genitale* simul ut exspiraverit cornescens. Adde his *mammam* quatuor, *ventriculum* amplum et *intestinum*, cum hieme in antris dormientes capti exenterantur, vacuum et adeo adductum, ut simul cohaerere videatur. Galenus nervos recurrentes, qui in aliis animalibus difficulter observantur, in hoc evidentissime conspici posse scribit. *Caput* ipsis invalidum est, vel praesertim synciput, quod leoni fortissimum, ideo urgente vi, praecipitaturi se ex aliqua rupe manibus ex operto iaciuntur. Eo tempore, quo latitant, *sanguinis* exiguas circa cor tantum habere guttas, reliquo corpori nihil inesse Theophrastus credit. Nulla denique eis secundum Plinium medulla, axungiam et lardum habere, Monachis in Mesuen visum. In plerisque terrarum

Solinus
Polyhist.
Plin. H. N.

Arist. H. A.
1. 8. c. 27.
Scalig. ed.
1. 8. c. 21.

Plin. H. N.
1. 8. c. 36.

Theophr.
de animal.
latitantib.

Q 2

rarum

Descriptio

Vadian. in
Melam.